

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.9.56>

УДК 339.92:004

О. О. Кім,

*к. е. н., доцент, доцент ЗВО кафедри маркетингу,
менеджменту та підприємництва,*

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3851-1626>

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

O. Kim,

PhD in Economics, Associate Professor,

Department of Marketing, Management and Entrepreneurship,

V. N. Karazin Kharkiv National University

THE IMPACT OF GLOBAL DIGITALIZATION ON THE INVESTMENT ACTIVITIES OF TNCs IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S EXPORT POTENTIAL

У дослідженні проаналізовано вплив глобальної цифровізації на інвестиційну діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) у контексті розвитку експортного потенціалу України. В умовах, коли цифрові технології стають ключовим фактором конкурентоспроможності, ТНК все

більше спрямовують інвестиції в нематеріальні ресурси, такі як цифрові платформи, програмне забезпечення та R&D, а не лише в матеріальні активи. Глобальні тренди 2024 року свідчать про падіння загальних ПІІ, але зростання інвестицій у цифрову економіку, що підтверджується зміною структури інвестиційних проєктів на користь стартапів.

В роботі оцінюється поточний стан залучення інвестицій в Україну, де частка капітальних інвестицій у цифрову економіку залишається низькою, попри наявність значного експортного потенціалу в ІКТ-секторі. Незважаючи на виклики війни, експорт з України поступово відновлюється, а сфера ІКТ приносить значні прибутки, забезпечуючи позитивне сальдо торгівлі послугами. Дослідження пропонує практичні рекомендації для України щодо підвищення інвестиційної привабливості та стимулювання притоку високотехнологічних інвестицій від ТНК.

An analysis of global investment trends reveals a significant shift in the strategic focus of transnational corporations (TNCs), which is increasingly influenced by global digitalization. TNCs are moving away from traditional material assets and towards intangible resources like digital platforms, software, and R&D. This is evidenced by a notable change in the structure of global investment projects, where startups and project financing have overtaken traditional mergers and acquisitions in 2024. Despite a general 11% decline in global foreign direct investment (FDI), digital economy investments have shown resilience, with their share of total FDI increasing to 8.3%.

The study examines Ukraine's position within this new paradigm. Although Ukraine aims to become a competitive digital economy, its share of capital investments in this sector remains low, at 3.62% in 2025. Only 8% of FDI to Ukraine in 2024 was directed towards the information and telecommunications sector, thus the world's average is 28 % of the greenfield investment. This low figure limits the potential for rapid FDI inflow. The ongoing war poses significant challenges, leading to a decline in FDI due to political instability and the threat of asset loss.

However, the information, computer, and telecommunications (ICT) sector demonstrates remarkable export potential, playing a critical role in generating a positive trade balance for services. For instance, in 2022 and 2024, the ICT sector's positive balance was a key contributor to Ukraine's overall trade surplus in services. Despite this, a downward trend in profitability is visible, with the positive balance in ICT services declining by 23% over the last three years.

The findings suggest that to attract TNCs' high-tech investments and boost its export potential, Ukraine must adapt its investment policy to align with global digitalization trends. Future research should focus on developing a comprehensive model for evaluating a country's digital readiness and formulating practical recommendations for attracting digital investments during the post-war reconstruction period.

Ключові слова: *глобальна цифровізація, інвестиційна діяльність ТНК, експортний потенціал України, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), цифрова економіка, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), стартапи, сальдо торгівлі послугами.*

Keywords: *global digitalization, investment activity of TNCs, Export potential of Ukraine, foreign direct investment (FDI), digital economy, information and communication technologies (ICT), startups, balance of trade in services.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

В умовах стрімкої глобальної цифровізації світ переходить до нової парадигми економічного розвитку, де цифрові технології стають ключовим фактором конкурентоспроможності. Цей процес радикально змінює механізми ведення бізнесу, зокрема інвестиційну діяльність.

Транснаціональні корпорації (ТНК), як основні рушії світових інвестиційних потоків, активно адаптують свої стратегії до цифрових реалій. Вони все більше інвестують не лише в матеріальні активи, а й у

нематеріальні ресурси — цифрові платформи, програмне забезпечення, наукові дослідження та розробки (R&D) та інтелектуальний капітал.

Водночас, Україна, прагнучи інтегруватися у світову економіку та посилити свій експортний потенціал, стикається з викликом адаптації до цих глобальних змін. Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) від ТНК є критично важливим для модернізації економіки, створення нових робочих місць та нарощування високотехнологічного експорту.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Згідно дослідження Безрука Д. І., [2, с. 43, 48] приблизно 70% нової вартості, створеної протягом наступного десятиліття, буде базуватися на бізнес-моделях цифрових платформ. Діджиталізація визнається одним з найбільш дієвих та перспективних напрямів для підвищення конкурентоздатності країн. В контексті глобальної цифровізації та інвестиційної діяльності ТНК Україна прагне стати однією з конкурентоздатних цифрових економік та зайняти свою нішу в європейському просторі. Для відбудови країни до 2025 року заплановано залучення 69,2 млрд грн європейських фінансів на розбудову діджиталізації економіки, майже половина з яких буде спрямована на стартапи.

У дослідженні Петкової М., Лещенко М. та Сахно Т. [5, с. 215], зазначено, що міжнародні корпорації реагують на зміни в епоху цифрових технологій, трансформуючи свої бізнес-моделі, орієнтовані на сучасні технологічні рішення та нові інструменти протидії ризикам. Внаслідок цього, пріоритети інвестування в технології та інновації стають першочерговими в стратегічному плануванні ТНК.

У роботі колективу авторів Кушнір Н. О., Химинець В. В. та Корнаш В. [4, с. 37] визначається, що зі зростанням глобалізації та лібералізацією торговельних бар'єрів, ТНК отримали можливість переносити виробничі потужності до менш розвинених країн для зниження витрат і збільшення прибутків. Цей процес аутсорсингу приваблює прямі іноземні інвестиції (ПІІ), які, у свою чергу, сприяють створенню робочих місць, збільшенню

податкових надходжень, покращенню інфраструктури та освіти в приймаючих країнах. Наприклад, ТНК, такі як McCain Foods, використовують цифрові технології для підвищення ефективності та стабільності своєї діяльності.

У пропозиціях авторів Атаманчук З., Носалюк Н. обґрунтовано [1, с. 39, 43], що експортний потенціал є найважливішою характеристикою економічної потужності будь-якої країни, яка забезпечує реалізацію продукції на зовнішніх ринках. Україна має значний потенціал для свого розвитку, але залишається сировинним додатком із неконкурентоспроможною продукцією.

Низка дослідників, у тому числі Компанієць Є. В., Лебідь І. Г. [3, с. 124], Петкова Л., Лещенко М., Сахно Т. [5, с. 217] погоджується з тим, що війна в Україні перешкоджає припливу іноземних інвестицій та розвитку експортного потенціалу. Обсяги ПП скоротилися на 12,5% у 2022 році та на 1,8% у 2023 році через політичну нестабільність та загрозу втрати активів.

Згідно дослідження Ставицької А. та Коваленко А. [6, с. 112] Україна ставить за мету змінити сировинний тренд, експортуючи 75% готових продуктів та послуг і лише 25% сировини. Цей перехід від орієнтації на сировинний експорт до експорту переробленої продукції з високою доданою вартістю є стратегічним заходом для оптимізації товарної структури зовнішньої торгівлі.

У статті колективу авторів у складі Туми С. Г., Яковенко Я. Ю., Маслака М. В., Пирогова Д. Л. та Пирогова Є. Д. [7] вказується на те, що глобальна цифровізація є рушійною силою для трансформації інвестиційної діяльності ТНК, які все більше орієнтуються на технологічні інновації та цифрові бізнес-моделі. Для України, незважаючи на виклики війни та сировинний характер експорту, діджиталізація пропонує унікальні можливості для залучення іноземних інвестицій та розвитку експортного потенціалу. Після різкого падіння експорту у 2022 році, у 2023-2024 роках спостерігається поступове відновлення завдяки адаптації до нових умов,

відкриттю альтернативних маршрутів (наприклад, морських портів) та міжнародній підтримці. У 2024 році експорт з України зріс на 13,4% до 41 млрд дол. США.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є визначення впливу глобальної цифровізації на інвестиційні стратегії транснаціональних корпорацій (ТНК) та оцінка цього впливу на експортний потенціал України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Згідно з даними ЮНКТАД [8], глобальні тренди 2024 року характеризувалися наступними зрушеннями: загальні ПІІ (прямі іноземні інвестиції) впали на 11 %, зокрема в розвинені країни – на 22 %, при цьому найбільше постраждала Європа, де вхідний потік ПІІ зменшився на 58 % (зокрема в Німеччині на 89 %, в Іспанії на 39 % а в Італії на 24 %); при цьому в північній Америці ПІІ зросли на 23 %, зокрема в США – на 20 %. ПІІ в країни, що розвиваються, збільшилися на 0,2 %, зокрема в країни Африки на 75 %, при цьому в країни Латинської Америки та Карибів зменшилися на 12 %, а в країни Азії зменшилися на 3 %.

В цілому за період 2015-2024 рр. структура інвестиційних проєктів змінилася – якщо в 2015 р. стартапів було 39,31 % від загальної суми інвестиційних проєктів, міжнародних злиттів та поглинань – 37,67 % а проєктного фінансування – 23,01 %, то в 2024 році ця структура змінилася відповідно – 49,74 %, 16,47 % та 33,79 %. Це означає, що міжнародні інвестиційні проєкти більше базуються на створенні нових бізнесів та цінностей, ніж на злиттях та поглинаннях існуючих бізнесів.

Проти загального тренду до падіння, ПІІ у цифрову економіку збільшуються [8] – частка в загальному обсязі глобальних ПІІ збільшилася до 8,3 % (середній рівень у 2012-2014 рр. складав 5,5 %). Найбільша частка ПІІ в цифровізацію була в т. зв. «інвестиції зелених полів» (нові інвестиції, або інвестиції в стартапи) – динаміка цього показника зображена на рис. 1:

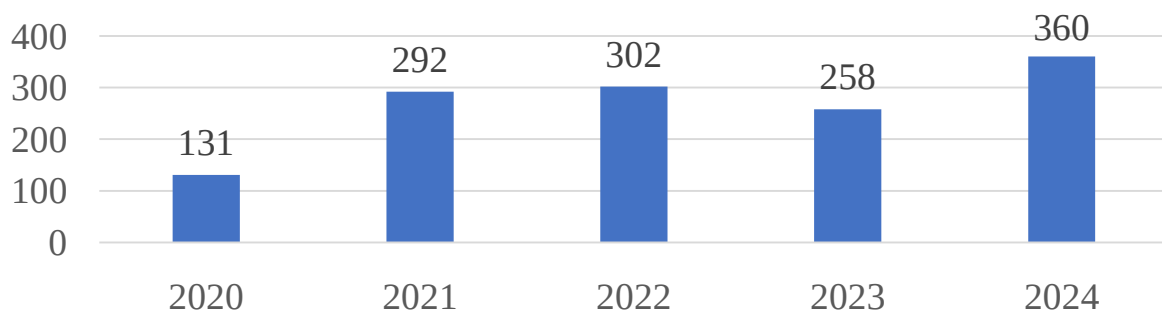

Рис. 1. Динаміка інвестицій «зелених полів» в цифрову економіку, млрд дол. США
Джерело: [8].

Як видно з даних рис. 1, нові інвестиції в цифрову економіку збільшуються, попри глобальні тренди ПІІ в цілому. Отже, цифровізація зробила свій внесок в зміну напрямку міжнародних інвестицій зі злиттів та поглинань до побудови нового. Зміна вартості інвестиційних проєктів за типами наведена в табл. 1:

Таблиця 1. Зміна вартості інвестиційних проєктів за типами, млн. дол. США на 1 проєкт.

Рік	Стартапи	Міжнародні злиття та поглинання	Проектне фінансування
2015	48,98	115,49	629,73
2016	51,17	134,25	714,59
2017	42,17	99,61	743,93
2018	53,33	119,63	838,76
2019	45,90	71,23	628,27
2020	49,01	70,85	424,79
2021	57,19	77,86	558,27
2022	71,86	82,06	463,24
2023	75,12	54,71	453,74
2024	69,13	60,26	457,24
2015-2018	48,91	117,25	731,75
2019-2021	50,70	73,31	537,11
2022-2024	72,04	65,67	458,07

Джерело: розраховано на основі [8].

З даних таблиці 1 видно, що на початку періоду проєкти типу злиття та поглинання були більші за середньою вартістю за стартапи, більше ніж у два рази (2,4 рази в середньому за період 2015-2018), але в третьому періоді стартапи в середньому стали отримувати більше інвестування, ніж злиття та поглинання (на 9 % середня вартість стартапу вища за середню вартість проєктів злиття та поглинання). Таким чином, можна зробити висновок, що транснаціональні корпорації змінюють напрям інвестиційної діяльності на користь стартапів, цифровізації та інновацій.

Разом з тим, обсяг ПІІ в Україну [9, с. 346-347], складає 1,84 млрд. дол. США у 2024 році, а структура капітального припливу містить лише 8 % ПІІ в сектор інформації та телекомунікацій. Порівняно зі світовими тенденціями, де 27 % всіх ПІІ в стартапи йде в цифрову економіку, частки ПІІ в Україну, яка надходить до сектору інформації та телекомунікацій недостатньо, щоб збільшити темп залучення ПІІ в країну.

Згідно даних Держстату [10], частка інвестицій в цифрову економіку (ЦЕ), збільшилася за період 2015-2025 рр. з 1,69 % до 3,62 % (табл. 2):

Таблиця 2. Капітальні інвестиції в цифрову економіку України та загальні, млрд грн. та %

Рік	Усього	Цифрова економіка	Частка ЦЕ
2015	251,15	4,25	1,69%
2016	326,16	5,91	1,81%
2017	412,81	7,78	1,88%
2018	526,34	10,72	2,04%
2019	584,45	9,89	1,69%
2020	419,84	10,33	2,46%
2021	528,80	13,73	2,60%
2022	279,60	11,02	3,94%
2023	395,45	13,69	3,46%
2024	534,42	19,94	3,73%
2025	560,36	20,26	3,62%

Джерело: розраховано на основі [10].

Як видно з розрахунку, наведеного в таблиці 2, частка капітальних інвестицій в цифрову економіку в Україні залишається на низькому рівні, що не надає підстав для очікування на швидкий приплив ПІІ в Україну в цю індустрію. Збільшення частки за останні 10 років, звісно, вказують на позитивну тенденцію в індустрії, хоча і недостатню для швидкого зростання припливу капіталу з-за кордону. Втім, характеризуючи експортний потенціал галузей, пов'язаних з цифровізацією, цифровою економікою та телекомунікаційними, комп'ютерними та інформаційними послугами, можна зазначити, що ця сфера має неабиякий експортний потенціал, крім того, приносить значні прибутки (позитивне сальдо торгівлі послугами), про що свідчать дані таблиці 3:

Таблиця 3. Експорт, імпорт та сальдо торгівлі послугами України, млн. дол. США та %

Показник	2022	2023	2024
Експорт усього	9872,80	9596,48	10051,04
Імпорт усього	6758,36	6416,93	8089,00
Сальдо усього	3114,44	3179,55	1962,03
Експорт ІКТ	4039,08	3632,51	3496,61
Імпорт ІКТ	431,70	582,97	708,73
Сальдо ІКТ	3607,38	3049,55	2787,88
Частка сальдо ІКТ	116%	96%	142%

Джерело: розраховано на основі [10].

Як свідчать дані таблиці 3, експортний потенціал сфери ІКТ (інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних) послуг України є надзвичайно великим у порівнянні з іншими видами послуг – частка сальдо ІКТ вища за 100 % у 2022 та 2024 роках говорить про те, що без торгівлі цими послугами, загальна експортно-імпортна діяльність України у сфері послуг була б від'ємною, а частка сальдо 96 % - що приплив валютних коштів у 2023 році без урахування цієї сфери становив би лише 4 % від фактичного. Іншими словами, сфера інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних послуг принесла в економіку України прибутків на 3,6

млрд. дол. США в 2022 році, на 3 млрд дол. США у 2023 році та на 2,7 млрд дол. США у 2024 році. Попри цього позитивного ефекту, помітною є тенденція до зниження цього прибутку – за 3 роки позитивне сальдо експорту-імпорту послуг ІКТ скоротилося на 0,82 млрд. дол. США, або на 23 %.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Інвестиційні пріоритети ТНК змінилися за останнє десятиріччя. Зміна структури інвестиційних проєктів на користь стартапів та проєктного фінансування свідчить про те, що глобальна цифровізація кардинально змінила підходи ТНК до інвестування. Якщо раніше пріоритетом були матеріальні активи та злиття й поглинання, то зараз основний інтерес спрямований на нематеріальні ресурси: цифрові платформи, програмне забезпечення, наукові дослідження та розробки (R&D) та інтелектуальний капітал.

Інвестиції у цифрову економіку зростають, цифровізація є стійким трендом, який виділяється на тлі загальної економічної нестабільності.

Частка «цифрових» інвестицій в Україні залишається низькою. Хоча Україна прагне стати однією з конкурентоспроможних цифрових економік, частка капітальних інвестицій у цей сектор залишається низькою, що є перешкодою для швидкого збільшення припливу ПІІ в цю індустрію. У 2024 році обсяг ПІІ в Україну становив 1,84 млрд дол. США, з яких лише 8% припало на сектор інформації та телекомунікацій.

ІКТ-сектор України має значний експортний потенціал. Сфера ІКТ, яка є результатом розвитку цифрової економіки, є надзвичайно важливою для українського експорту послуг. Експорт послуг у цій галузі є критично важливим для позитивного сальдо торгівлі послугами України. Експорт ІКТ-послуг відіграє ключову роль у забезпеченні припливу валютних коштів. Однак, спостерігається негативна тенденція до зниження цього прибутку.

Створення режиму інвестиційної привабливості, приплив іноземних інвестицій ТНК та нарощення експортного потенціалу в Україні стикається з потужними викликами, спричиненими війною політичною нестабільністю та загрозою втрати активів.

Враховуючи отримані висновки, подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на:

- Розробку комплексної моделі оцінки інвестиційної привабливості України з урахуванням цифрової готовності. Ця модель має включати такі показники, як рівень розвитку цифрової інфраструктури, ІТ-екосистеми, доступність венчурного капіталу та якість людського капіталу в цифровій сфері.
- Дослідження впливу державної політики (наприклад, податкових стимулів, регуляторних ініціатив) на залучення "цифрових" ПІІ в Україну.
- Аналіз специфічних кейсів успішного залучення "цифрових" інвестицій ТНК в країни, що розвиваються, з метою адаптації їх досвіду для України.
- Визначення шляхів подолання негативної динаміки прибутку ІКТ-сектору України та розробка стратегій для нарощування експортного потенціалу саме у сфері високотехнологічних послуг.
- Оцінку впливу післявоєнної відбудови на інвестиційні рішення ТНК, зокрема в контексті інвестування у відновлення та модернізацію цифрової інфраструктури.

Література

1. Атаманчук З., Носалюк Н. Експортний потенціал України та його реалізація у торговельно-економічних відносинах з Німеччиною. *SWorldJournal*. 2022. № 29-02. С. 37–46.
2. Безрук Д. І. Діджиталізація економіки в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 71. С. 43-50.
3. Компанієць Є. В., Лебідь І. Г. Аналіз експортного потенціалу України: сучасний стан, перспективи та виклики. *Транспортні системи та технології перевезень*. 2025. № 29. С. 122-129.

4. Кушнір Н. О., Химинець В. В., Корнаш В. Вплив інвестиційної діяльності ТНК на економіку країн світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. № 53. С. 34-39.
5. Петкова Л., Лещенко М., Сахно Т. Інвестиційні рішення міжнародних корпорацій в умовах глобальних викликів. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. Т. 338, № 1. С. 215–220.
6. Ставицька А., Коваленко А. Можливості реалізації експортного потенціалу України на світовому ринку. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2023. № 1 (80). С. 108-113.
7. Тума С. Г., Яковенко Я. Ю., Маслак М. В., Пирогов Д. Л., Пирогов Є. Д. Статистичний аналіз структурних зрушень у експортному потенціалі України: виклики глобалізації та перспективи адаптації. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 15. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14941654> (дата звернення: 13.09.2025).
8. World Investment Report 2025. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (дата звернення: 13.09.2025).
9. Hedegaard M., Hrytsenko L., Derkach L. Foreign direct investment in Ukraine: a pathway to sustainability. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2025. Vol. 1, no. 60. P. 337–356.
10. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.09.2025).

References

1. Atamanchuk, Z. and Nosaliuk, N. (2022), “Export potential of Ukraine and its realization in trade and economic relations with Germany”, *SWorldJournal*, vol. 29-02, pp. 37–46.

2. Bezruk, D.I. (2023), "Digitalization of the economy in Ukraine: problems and prospects", *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*, vol. 71, pp. 43-50.
3. Kompaniets, Ye.V. and Lebid, I.H. (2025), "Analysis of Ukraine's export potential: current state, prospects, and challenges", *Transportni systemy ta tekhnolohii perevezen*, vol. 29, pp. 122-129.
4. Kushnir, N.O., Khymynets, V.V. and Kornash, V. (2024), "The influence of TNCs' investment activities on the economy of the world's countries", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 53, pp. 34-39.
5. Petkova, L., Leshchenko, M. and Sakhno, T. (2025), "Investment decisions of international corporations in the context of global challenges", *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, vol. 338, no. 1, pp. 215–220.
6. Stavytska, A. and Kovalenko, A. (2023), "Opportunities for realizing Ukraine's export potential on the world market", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk Ternopilskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, vol. 1 (80), pp. 108-113.
7. Tuma, S.H., Yakovenko, Ya.Yu., Maslak, M.V., Pyrohov, D.L. and Pyrohov, Ye.D. (2025), "Statistical analysis of structural shifts in Ukraine's export potential: globalization challenges and adaptation prospects", *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, vol. 15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14941654>.
8. UNCTAD (2025), "World Investment Report 2025", available at: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (Accessed 13 September 2025).
9. Hedegaard, M., Hrytsenko, L. and Derkach, L. (2025), "Foreign direct investment in Ukraine: a pathway to sustainability", *Financial and credit activity problems of theory and practice*, vol. 1, no. 60, pp. 337–356.
10. State Statistics Service of Ukraine (2025), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 13 September 2025).

Стаття надійшла до редакції 14.09.2025 р.